

ILMAILU

Numero 6/2007

70. vuosikerta

Hinta 6 euroa

VAUHDIKAS LIITOPUKU

Näin
kuvaat
ilmasta
ilmaan

ILMAILU tapasi
**PAKKOLASKUN
MEREEN
TEHNEEN
LENTÄJÄN**

KUVA
JUSSI HOLOPAINEN

Myyntiartikkelina unelma lentämisestä

An aerial photograph showing a vast landscape with a prominent, long, white cloud formation stretching across the upper half of the frame. The ground below is a patchwork of brown and tan fields, with some roads and structures visible. The sky is a clear, pale blue.

Crack on kokaiininsukuinen huume, johon riippuvuus syntyy heti ensimmäisen kokeilun jälkeen. Liitopukuhyppääminen puolestaan on saanut lempinimen "nylon crack". Siihenkin olet heti koukussa. Lentämisen tuoma vapauden tunne on kuin huumetta.

TEKSTI TERO TUOMINEN

Jari Kuosma, 38, on epäilemättä tämän hetken tunnetuin suomalainen ilmailija maailmalla. Liitopuvun tuoteistanut yrittäjä on kiehtonut kansainvälistä mediaa ehkä enemmän kuin kukaan suomalainen Jorma Ollilaa lukuun ottamatta.

Jari kuuluu lintumiesten lahkoon, joka on yrittänyt muuttaa vapaapudotuksen lentämiseksi rakentamalla erilaisia siipiä. Kuolleisuus varhaisten kokeilijoiden parissa oli lähes sata prosenttia. Kuosma sen sijaan on yhä hengissä.

Hän kehitti yhdessä kroatialaisen Robert Pecknicin kanssa pellettomien siipihaalareista toimivan kaupallisen tuotteen, joka antaa jokaiselle kokeneelle hyppäjälle mahdollisuuden kokea lentämisen huumaava tunne.

Harrastuksesta ammatti

Jari aloitti laskuvarjouransa Malmilla 1991. Tuolloin alkeiskurssit olivat huiman suosittuja ja niille oli jopa jonotuslista.

- Ensimmäinen hyppyni oli niin pelottava kokemus, etten ajatellut koskaan jatkavani sen pidemmälle. Olin kumminkin koukussa adrenaliiniin sekä luultavasti myös kerhon hyvään fiilikseen, joten jo toisen hypyn jälkeen halusin yksinkertaisesti lisää.

Aivan kylmiltään liitopukuyrittäjä ei ilmailun pariin joutunut. Hänen isällään oli yksityislentäjän lupakirja ja Malmilla Jari oli nähnyt hyppytoimintaa. Myös lennokkikerho ja asuntovaunuelämä Jämällä olivat tulleet tutuiksi. Jarin veli aloitti hyppäämisen pari vuotta häntä itseään aikaisemmin.

- Ensimmäiset urani merkkipaalut olivat laskuvarjohyppääjän C-luokan kelpoisuustodistus eli "kelppari", ensimmäinen 24-way 102:nella hypyllä, kuviohypyn Suomen ennätys hyppyuran kolmantena vuotena sekä 140 hyppääjän Nordic Way Ruotsissa.

Kaupallisen koulutuksen saanut Jari ei oikein innostunut päivätoista toimistossa. Floridassa hän hankki hyppymestari-kelpuutuksen nopeutettuun vapaapudotuskoulutukseen (nova).

- Kurssi oli vaativin suoritus elämässäni siihen mennessä. Minulla oli vain 402 hyppyä ja kuusi kuukautta hyppytaukoa ennen kurssia. Yli 70 prosenttia tuon kurssin oppilaista hylättiin. Don Yahrllingin antama AFF-kangasmerkki oli arvokkaampi kuin miljoona dollaria!

Harrastus muuttui ammatiksi ja Jari toimi seuraavat kaksi vuotta hyppymestarina Yhdysvalloissa, Venezuelassa ja Ruotsissa.

Kehittyvä liitopuku

Liitopuvussa on kahdesta kangaskerroksesta valmistetut siivet käsien ja vartalon sekä jalkojen välissä. Etureunassa olevat aukot päästävät vapaapudotuksessa ilmaa siipiin. Ne on muotoiltu niin, että täyttyneenä rakenne muodostaa aerodynaamisesti nostavan profiilin.

Sisäisillä jäykemmillä väliseinärakenteilla tehostetaan oikeassa muodossa. Uusimmissa konstruktioissa käytetään ilmalukkoja, jotka pitävät paineen siivessä. Bird-Man-pukujen oikeaa muotoa on haettu tuulitunnelikokeilla.

Koska lentoasennossa siivet rajoittavat käsien liikettä, puvussa on vetoketjut, jotka avaamalla yletytään varjon ohjauslenkkeihin. Hätätilanteita varten on nopeampi varajärjestelmä. Liitopuvussa päävarjon irtipäästöampula ja varavarjon kahva ovat näkyvillä ja niitä voidaan käyttää esteettä ilman siipien vapauttamista.

Uloshypyssä siivet pidetään kiinni vartalossa, koska muuten on vaarana nousu koneen peräsiimiin. Avausvaiheessa puolestaan on oltava tarkkana, ettei siipimateriaali estä kahvan löytymistä. Asennon on varjoa avattaessa oltava symmetrinen.

Normaalisti vapaapudotusnopeus on noin 180 km/h. Liitopuvulla voidaan päästä pienimmillään 40 km/h nopeuksiin, mutta tyypillistä on noin 95 km/h pystyvauhti. Ilman kohina vaimenee niin paljon, että liitäjät voivat keskustella toisin kuin normaalissa vapaapudotuksessa.

Vaakanopeus voi olla 140 km/h. Liitosuhde uusilla puvuilla on noin 2,5:1. Tavanomaisen 60-70 sekunnin vapaapudotus 4000 metristä pitenee jopa kolmeen minuuttiin.

Suomessa liitopuvulla saa hypätä kouluttajan ohjaamana kun päiväkirjasta löytyy 250 hyppyä. Yli 500 loikkaa keränneet voivat aloittaa itsenäisesti. Suomen Ilmailuliitto on julkaissut lajin alkeisoppaan.

Oma tuote löytyy

Jari halusi hyödyntää myös kaupallisen osaamisensa laskuvarjoalalla. Hän mietti oman brandin kehittämistä ja hakeutui 1998 Sloveniaan, jossa hänen tuttuunsa valmisti Atair-laskuvarjoja. Ideana oli hyödyntää tätä osaamista vaatetuotannon käynnistämiseksi.

Kaikki muuttui kuitenkin hetkessä. Kiinteiltä alustoilta tehtävistä BASE-hyppyistä (Buildings, Antennas, Spans, Earth eli rakennukset, antennit, sillat ja vuoret) innostunut Jari oli Italissa Arco-vuorella Robertin kanssa.

Siellä he kuulivat, miten ranskalainen Patrick de Gayardon oli samalta paikalta lentänyt 27 sekuntia kehittämällään siipahaalarilla. Tavallisesti paikalta kertyi vapaata vain 11 sekuntia.

- Se oli eräänlainen "click". Keksimme että mekin teemme liitopuvun, tuotteitamme sen ja alamme myydä sitä tavallisille hyppääjille.

Ilmatäytteiset siivet

Alan murheellisen perinteen mukaisesti myös de Gayardon oli kuollut hyppyonnettomuudessa. Se ei kuitenkaan johtunut suoranaisesti liitopuvusta, vaan hänen laskuvarjoreppuunsa tehdystä modifikaatiosta.

Ensimmäisillä liitopukuhypyillä arvioin itselleni 50/50 -todennäköisyyden jäädä henkiin.

Historian lintumiesten suurin virhe oli virittää siipiinsä kiinteitä rakenteita. De Gayardon kehitti nykyaikaisten patjavarjojen tapaan ilmanpaineella jäykistyvät siivet.

Jari ja Robert suunnittelivat haalarinsa saman idean perusteella. Ensimmäinen saapui Helsinkiin juuri kun hän oli lähdössä Amerikkaan. Testaus alkoi DeLandissa tammikuussa 1999.

- Ensimmäisillä liitopukuhypyillä arvioin itselleni 50/50-todennäköisyyden jäädä henkiin. Kaikki sujui kuitenkin hyvin. Ja laskeuduttuani tiesin heti, että tässä oli hakemani tuote. Kokemus kerta kaikkiaan oli niin upea.

Haalari vaati kuitenkin kehittelyä. Jari ja Robert valmistuttivat Sloveniassa 11 prototyyppiä. Niitä käytettiin myös demopukuina ja ensimmäinen juttu Skydiving-lehdessä nostatti kiinnostusta hypypääjäteisessä. Kaupallistamista varten perustettiin Suomeen Birdman International Ltd.

KUVA JUSSI LAINE

Kaikki rahat hankkeeseen

Kun design jäädytettiin oli ensimmäinen kaupallinen liitopuku valmis markkinoille. Se sai nimen Bird-Man s.u.i.t. entisaikojen lintumiesten kunniaksi.

Jari sijoitti entisen työnantajansa osakeannista saamansa rahat ja tilasi 100 haalaria Sloveniasta. Käytettävissä olleet varat eivät riittäneet koko erään ja lopulta hän pakkasi 79 liitopukua auton takakonttiin. Ne piti salakuljettaa EU-alueelle, koska rahat eivät riittäneet tulleihin.

- Kun lähdin kiertämään eurooppalaisten hyppykeskusten boogie-sirkusta, taskussani oli 50 penniä. Onneksi Visa-kortissa oli luottoa jäljellä.

Hyvä tavara kaupitsee itsensä, sanotaan. Jari antoi haalareita kokeiltavaksi ja lähes aina seurauksena oli kaapat. Huima kokemus vakuutti hyppääjät. Pelkästään Espace Boogiessa Ranskassa ostettiin 27 pukua.

Tosin kaikissa paikoissa häntä ei päästetty edes esittelemään tuotettaan. Lintumiesten pahamaineinen historia sai keskusten johdon kieltämään liitopukujen käytön.

Jarin toimistona oli aluksi vain vanha kannettava tietokone, mutta internetin kehitys mahdollisti yrityksen toiminnan pyörittämisen tien päältä ja paljon kansainvälisiä puheluita soittavalle ilmaisen Skype-nettipuhelin säästää todella huomattavia summia.

Kursilta turvallisuutta

Jotta lintumiesten hurja historia ei haittaisi myyntiä, Jari kehitti heti toiminnan alussa kurssin, jossa lajin salat opetetaan ensikertalaisille. Tämä on keskeistä, jotta yhä ilmailun jatkuvasti kiristävässä turvallisuusympäristössä liitopuvuilla yleensä saisi toimia.

Eurooppalaisen hyppykauden päätyttyä Jari lähti talvella 2000 Floridaan myyntimatkalle ja huomasi pian asuvansa DeLandissa. Se on hyppybusineksen keskus, eräänlainen laskuvarjourheilun Silicon Valley, jossa "kaikki" toimivat.

KUVA
MARK HARRIS

Pitkä ja synkkä historia

Lintujen lentoa katsellessa ihmisille on kautta aikain tullut mieleen ajatus kokeilla samaa. Erilaisilla siipivirityksillä on loikittu torneista, ilmapalloista ja lopulta lentokoneista. Lopputulos on ollut lähes aina murheellinen. 1930-1960-luvuilla hypänneistä 97 lintumiehestä kuoli 95. Toinen eloonjääneistä, Carl Laurin, toimi Jari Kuosman oppi-isänä.

Suomen Ilmailuliiton lentosirkus Pilvien Huimapäät kiersi maamme 50-luvulla. Ohjelmaan kuului myös laskuvarjohyppyjä. Yksi hyppääjistä, Viktor Andro, kehitti siipipuvun jota hän halusi kokeilla vaikka muut koittivat esteellä. Vuonna 1949 Jämillä 1500 metrin korkeudesta tehdyllä hypyllä Andro ei pystynyt avaamaan varjoaan, koska siipikangas peitti avauskahvan. Suomen ensimmäinen lintumies menehtyi. Nykyisin tapahtumapaikalla on

Tampereen Laskuvarjokerhon pystyttämä muistomerkki.

Myös Bird-Man-puvuilla toimittaessa on kuollut useita ihmisiä. Tapaukset liittyvät kuitenkin BASE-hyppäämiseen, jossa riskit ovat muutenkin suuremmat. Lentokoneesta hypätessä on kuollut yksi Bird-Man-lentäjä.

Kuva vasemmalla Eero Pakarisen kirjasta Lentosirkus Pilvien huimapäät (Karisto 1977). Oikeanpuoleisen kuvan lintumies jäi toistaiseksi toimitukselle tuntemattomaksi.

DeLandista käsin oli myös helppo tehdä tunnetuksi Bird-Man -brändiä. Maailmanlaajuinen hyppääjäyhteisö on loppujen lopuksi aika pieni ja huhupuhe on tehokkain markkinointikanava.

- Mainostamme vain Skydivingissä, kertoo Jari markkinointistrategiansa. Uusien tuotteiden julkistukset tosin esitellään myös muissa alan lehdissä. Liitopuvut ovat kahdeksassa vuodessa kehittyneet huomasti ja eri versioita onkin jo lukuisia.

Vuonna 2001 esiteltiin kolmannen sukupolven Skyflyer. Aloitteijoille soveltuva Classic II korvasi s.u.i.t. -puvun vuonna 2002. Uusin tuote on tämän lehden kansikuvassakin lentävä Blade, yrityksen kehittynein haalari. BASE-hyppääjille suunnatussa Impactissa on pienet siivet, jotka tuovat liitohaalarin ominaisuuksia myös normaaliin liikuntaan soveltuvaan asuun.

Vuonna 2004 Jari muutti yrityksensä takaisin Suomeen. Nykyisin Bird-Man Oy:n konttori on Helsingin Punavuoressa.

Visa the Rocket Man

Kun toimiva liitopuku oli valmis, Jari Kuosma huomasi nopeasti sen tarjoamat mahdollisuudet lentää muutenkin kuin painovoiman avulla. Suihkumoottorien miniatyrisointi lennokkeihin oli tuonut markkinoille kompakteja voimanlähteitä, jotka painonsa ja kokonsa puolesta sopivat hyvin kiihdyttämään hyppääjääkin taivaalla.

KUVA
JARI KUOSMA

Yrityksen pyörittämisen ohella Jari ei tätä tietä itse lähtenyt kulkemaan. Tarvittiin henkilö, jossa yhdistyisi monta asiaa: aikaa, rahaa, teknistä osaamista, pelottomuutta sekä tietysti into tehdä jotain aivan ennen näkemätöntä.

Liitopukuja markkinoidaan koko maailmaan, joten on hieman hämmästyttävää että kaikki nämä ominaisuudet löytyivät yhdistyneenä samaan mieheen - mistäpä muualta kuin pienestä Suomesta.

Visa Parviainen oli vuonna 2000 aloittanut tosissaan harrastaa laskuvarjourheilua ja heti tavoitteena oli liitopukuhyppääminen. Sen tarjoamat mahdollisuudet motorisoituun lentoon valkenivat nopeasti, kun Visa pohti mahdollisuutta liittää Tallinnaan. Suihkumoottorit kiinni jalkineisiin sijoitettuihin telineisiin ja taivaalle!

Aivan näin helposti homma ei sujunut. Moottorointi vaati pitkää pohdintaa mm. polttoainejärjestelmän toimivuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi. Jet A1 -kerosiiniä saatiin mukaan juomasäiliöistä modifioituihin säiliöihin kahdeksan litraa, mikä antaa viiden minuutin toiminta-ajan.

Lentokoneesta lähtö oli pois laskuista, sillä moottorit piti käynnistää ennen uloshyppyä. Luonteva ratkaisu oli kuumailmapallon korin ulkopuolelle sijoitettu tasanne, josta oli helppo ponkaista vapaaseen.

Ensimmäinen kokeilu ei mennyt aivan nappiin, mutta nopea toinen yritys osoitti, että turbiinien teho riitti takaamaan lähes vaakalennon; alaspäin mentiin vain 20 km/h kun vaakanopeutta kertyi 180 km/h.

Visa on osoittanut, että moottoroitu liitopukuhyppääminen on mahdollista ja jopa jossain mittakaavassa turvallista. Maailmanmaineeseen hän nousi juuri äsken kesäkuussa, kun Discovery Channel esitti häneen keskittyvän specialin.

Katso Juge Heikkilän editoima upea video Visasta:
<http://youtube.com/watch?v=OVxeZYdVRLM>

Pieni markkina

Bird-Man-liitopukuja on myyty nyt noin 3000 kappaletta. Ne valmistetaan edelleen Sloveniassa, vaikka yhteistyö Robert Pecknikin kanssa on päätynyt. Markkinoille on ilmestynyt myös kilpailevia tuotteita, yksi niistä Robertin toimesta.

Jari suunnittelee parhaillaan yrityksen toiminnan laajentamista suurelle yleisölle tarkoitetulla vaatemallistolla. Siinä on tarkoitus hyödyntää Bird-Manin extremehenkeä.

- Tavallinen ihminen ei näe liitopukua laskuvarjohyppäämisestä vaan nimenomaan lentämisestä. Tämän idean ympärille rakentuu uusi brändi, kertoo Jari suunnitelmistaan.

Idea on viety niin pitkälle, että vaatteisiin tulee laskuvarjokalustosta tuttu varoituslappu: "Parachuting is high-risk activity, which may cause or result in serious injury or death".

Malliston laajentaminen selittyy liitopukumarkkinoiden pienuuteen.

- Hyppääjien lukumäärä ei kasva, pikemminkin vähenee. Ala on haastava, koska hyppääminen tulee koko ajan vaikeammaksi (ilmatilan rajoitukset jne) ja kalliimmaksi. Lisäksi uudet sekä vanhat extreme- ja ilmailulajit kilpailevat samoista harrastajista.

Toisaalta hyppääminen kehittyy koko ajan. Teknisesti ja taidollisesti tulevaisuus on kerrassaan kutkuttavan upea. Uusia tapoja tehdä asioita keksitään koko ajan koska laji joutuu koko ajan kilpailemaan muiden kanssa samoista vapaa-ajanmarkkinoista.

Koska laskuun liitopuvulla

Myös vapaapudotuksen ja laskuvarjon raja on alkanut hämärtyä. Jari on itse jo lentänyt vapaassa liitopuvulla kontaktissa toisen, varjon varassa olevan hyppääjän kanssa.

Kutkuttavin kysymys on tietenkin se, milloin joku yrittää laskeutua liitopuvulla ilman laskuvarjoa. Kyseessä on Jarin unelma. Hän uskoo että näin tapahtuu, mutta vielä tähän ei olla valmiita.

Yrittäjä Jari Kuosmaa voisi melkein pitää amerikkalaisena. Hän on vilkas, avoin, katsoo suoraan silmiin ja käyttää keskustelukumppanin etunimeä lauseissaan. Ominaisuudet ovat auttaneet häntä kiertävän kauppamatkustajan roolissa maailman hyppykeskuksissa. Jarilla on takanaan 3900 hyppyä, joista 3000 liitopuvulla.

